

LÈXIC I SEMÀNTICA NIVELL 1

MANERES DE SER (1)

badoc	beneit	boig	poruc
ximple	murri	eixerit	poca-solta
dormilega	fleuma	trempat	bleda
esbojarrat	dropo	entremaliat	babau
assenyat	tibat	destraler	barroer
perepunyetes			

MANERES DE SER (2)

golafre	llaminer	sorrut	manyac
mentider	rabiüt	saberut	seriós
trapella	vanitós	garrepa	xerraire
talòs	sorneguer	esquerp	agosarat
cançoner	deixat	groller	geniüt
llepafils			

COM SÓN LES COSES

punxegut	arrodonit	guerxo	tort
llargarut	gruixut	boterut	cantellut
bonyegut	allargassat	bufó	flonjo
llefiscós	semblant	lleuger	fluix
escarransit	esquifit	menut	polit
carrincló	encarcararat	esgarrifós	feixuc

ACCIONS AMB EL COS

agenollar-se	alçar-se	ajupir-se	badallar
aixecar-se	arronsar-se	ajeure's	arrufar
deixar anar	somicar	xiular	pitjar
ensopegar	entrebancar-se	gemegar	xisclar
gronxar-se	pessigar	recolzar-se	repenjar-se
reparar-se	empènyer	redreçar	prémer

VERBS DE MOVIMENT

endinsar-se	acostar-se	apropar-se	enretirar-se
tombar-se	aturar-se	creuar	recular
anar-se'n	tocar el dos	arrambar-se	empaitar
capbussar-se	asseure's	fer un salt	anar de puntetes
anar de quatre grapes	anar a peu coix	bellugar-se	enfilat-se
posar-se dret	topar		

ACCIONS DIVERSES

cargolar	engruixir	aplanar	eixamplar
abaixar	aprimar	doblegar	mesurar
tallar	entaforar	enfonsar	foradar
escurçar	folrar	apujar	atapeir
carregar	arrodonir	fer servir	tibar
traginar	espolsar	embolicar	abocar

ALTRES VERBS DE PERSONA

gosar	rebutjar	refusar	endur-se
ensabonar	entabanar	menysprear	mirar-s'hi
mirar de	refiar-se	defugir	triar
plànyer-se	encoratjar	esbrinar	encertar
estar-se de	fer-se	desempallegar-se	trigar
encolomar	Saber greu	Doldre	sobtar
afanyar-se	amoïnar-se	capficar-se	atabalar-se
admetre	badar	engrescar	escarrassar-se
estimar-se més	patir	penedir-se	desdir-se
tafanejar	trair	rumiar	delir-se
assabentar-se	romancejar	matisar	oblidar
adonar-se	aclaparar-se	Enyorar-se	acudir-se
empipar-se	emprenyar-se	repensar-se	anguniejar-se
enlluernar-se	esporuguir-se	embolicar-se	sospitar
embadalir-se	ensopir-se	neguitejar-se	esbargir-se
avenir-se	obsedir-se		

L'adverbi:

- diferència entre *dalt/amunt*, *baix/avall*, *dins/endins*, *fora/enfora*

de tant en tant	tot seguit	cap al tard	com més aviat millor
cap de setmana	l'endemà	abans-d'ahir	enguany
a mitjan	havent dinat	de seguida	al més aviat possible
aleshores	llavors	ahora	a la vegada
d'hora	estona	tot d'un plegat	de cop
tot d'una	de sobte		

- coneixement i ús d'aquests locatius:

entremig	avall	al damunt	al dessota
enfora	al capdamunt	al capdavall	al voltant
a l'entorn	arran	enlaire	enllà
enlloc	enmig	endarrere	per tot arreu
a prop	enrere	dalt	baix

- coneixement i ús d'aquests quantitatius:

sense gaire	déu-n'hi-do	gens ni mica	un munt
un grapat	una colla	un feix	un fotimer
un pessic	amb escreix	n'hi ha per donar i per vendre	un xic
no gaire	cap ni un	pel cap alt	pel cap baix
força	si fa o no fa	a dojo	tot de gent
gairebé	quatre gats	un parell	

Les conjuncions:

- de coordinació (*tanmateix, no obstant això...*)
 - o distinció entre *sinó* / *si no*
 - o distinció entre *perquè* / *per què* / *per a què*
 - o ús incorrecte de *doncs*
- coneixement i ús d'aquests connectors:

fet i fet	així i tot	al cap i a la fi	amb tot
tot plegat	comptat i debatut	pel que fa	malgrat
tot i que	tot i això	tot i així	tant per tant
si més no	en comptes de	sigui com sigui	per damunt de tot
sens dubte	per bé que	així i tot	en darrer terme
fins i tot			

- locucions per expressar satisfacció, sorpresa...

me n'alegro	sí, ves	no hi ha res a fer	què vols fer-hi
no me'n sé avenir	què hi farem	tant se val	va com va
n'estic tip	n'estic fart	m'és igual	tant me fa
ves si no	això rai	tornem-hi	tant se me'n dóna
tant de bo	tant si vol com si no vols	qui ho havia de dir	no hi fa res

- locucions per expressar acord, desacord, dubte...

i tant!	és clar!	ben cert!	just!
justa la fusta!	no ben bé!	entesos!	hi estic d'acord!
això mateix!	de segur!	fuig!	i ara!
ni parlar-ne!	pots comptar!	què dius, ara?!	ja n'hi ha prou!
ja hi som!	on s'és vist?!	ni de bon tros!	i un be!
no fotis!	vols dir?	Ves per on!	

- interjeccions i enunciats col·loquials

oi?	ei!	renoi!	ecs!
apa!	au!	vinga!	som-hi!
ai uix!	et fa res?	compte!	pleguem!
ep!	tu mateix!	alça!	parlem-ne!

- Derivació:
DERIVATS EN -MENT

cansament	pagament	ajornament	enterrament
esgotament	aplaudiment	ensopiment	penediment
esdeveniment	aprofundiment	suggeriment	patiment
advertiment	raonament	desvetllament	desenvolupament
alliberament	esverament	retrobament	trencament

DERIVATS EN -ADA

estirada	enrabiada	arrencada	estada
rentada	estrebada	badada	bajanada
aixafada	febrada	trucada	passejada
espifiada	fiblada	petjada	ventada
gambada	relliscada	patacada	ensopegada
bugada	pelada	torçada	frenada

AUGMENTATIUS I DIMINUTIUS

caparró	carreró	caparronet	crostonet
rajolí	rierol	bestiola	marona
peuarro	festassa	grassó	grassonet
calentó	micarrona	paràs	peuàs
cotxarro	plugim	polsim	saltiró
panxeta	panxolina		

- Relacions de significat:
 - sinonímia i antonímia (*nan/menut, gasiu/avar, empresonar, alliberar*)
 - polisèmia
 - homonímia (*cap, pols, pop, bena/vena*)
 - comparacions:

com una cua de conill		com una casa	com qui sent ploure
com una esponja			com un sant Pau
com una mostela	com un paper de fumar	com un ós	com una patena
com un clau	com un cop de puny	com un coet	com un cove
com una taca d'oli	com una sopa	com una mala cosa	com una guilla

EXEMPLES DE VOCABULARI BÀSIC

EL COS

clatell	espatlla	espinada	melic
turmell	aixella	canell	cervell
fetge	budells	cuixa	malucs
greix	piga	ronyó	cabells
clenxa	front	serrell	palmell
cepat	molsut	nyicris	feble

ES FA AMB EL COS

posat	badall	ganyota	mossegada
empenta	pessic	petó	tombarella
singlot	pessigolles	llepar	rialla
gemec	riallada	rot	sanglot
bot	ullada	cop d'ull	xiscle

SENSACIONS

remollit	insípid	tast	esmorteït
flaire	pudor	ferum	coïssor
batzegada	picor	enganxifós	ensumar
calfred	esgarrifança	tastar	neguit
fredolic	embafós	escalfor	aspre
tremolor			

VESTUARI

davantall	pitet	armilla	calces
calçotets	samarreta	barnús	granota
faldilla	trau	sostenidros	mitjó
vestit	mitges	estrip	sivella
rebrec	séc	vora	gafet

PARTS I TROSSOS

rajola	presa	tall	rodanxa
crostó	molla	llesca	crosta
cuixa	pit	tallada	clara
rovell	engruna	bocí	pessic
gra	mossegada	closca	quarter

JOCS I PARAULES RELACIONADES

bitlles	tocar i parar	a cuit i amagar	baldufa
xiulet	gronxador	titella	nina
ninot	putxinel·li	sonall	peluix
trencaclosques	endevinalla	embarbussament	galleda
rasolet	carretó	balanci	fireta

PARAULES RELACIONADES AMB L'AIGUA

glop	bassal	raig	aiguat
mullader	bassa	bombolla	xop
eixut	ruixar	esquitxar	humitejar
aigualir	rajar	regalimar	eixugar
safareig	mullena	tèrbol	doll

SONS I SOROLLS

grinyol	crit	brogit	brunzit
cridòria	terrabastall	cruixit	enrenou
fregadís	guirigall	murmuri	remor
espetec	pet	tret	truc
fressa	xiulet	piuladissa	bram

INCIDENTS

retret	baralla	batussa	bestiesa
garbuix	bolet	cleca	clatellada
clatellot	calbot	cop de puny	puntada de peu
aldarull	tripijoc	escomesa	menyspreu
trola	deixadesa	descuit	nata
daltabaix	nyanyo	bony	blau

EMOCIONS, ESTATS...

embadalit	cabòries	moix	glaçat
palplantat	fart	angoixat	enginy
rampell	gelosia	nyonya	maldecap
fastiguejat	recaña	decebut	delit
desfici	esgotat	esbarjo	esma
ensurt			

PARAULES RELACIONADES AMB EL MENJAR

ou ferrat	ou remenat	patates rosses	pa de pessic
pasta de full	arrebossat	brou	entrepà
pernil salat	llard	llevat	escudella
bolet	mandonguilles	amanida	llaminadura
farina de galeta	codonyat	trinxat	pernil dolç
sucar	cruspir-se	rosegar	mossegar
xuclar	queixalar	mastegar	escurar

QUÈ ELS PASSA A LES COSES

ensorrar-se	abonyegar-se	esclatar	esquerdar-se
estimbar-se	encallar-se	entelar-se	rodolar
rutllar	desmanegar-se	fondre's	engegar
exhaurir-se	caure	desmuntar-se	rovellar-se

COSES QUE FEM

renegar	remugar	escriassar	fer un volt
enllestir	acostumar-se	plegar	pidolar
rondinar	apuntalar	enriolar-se	aferrar-se
adreçar-se	embrancar-se	sacsejar	aconsellar
engaltar	engrapar	copsar	escampar
bufar			

SINÒNIMS DE *FER MALBÉ*

espatllar	esbotzar	estripar	esqueixar
petar	malmetre	estavellar	trossejar
esmicolar	esguerrar	esparracar	esberlar
despuntar	desfer	aixafar	ratllar
desgavellar	esquinçar	rebregar	rebentar
escapçar			

LÈXIC I SEMÀNTICA NIVELL 2

Domini del lèxic, amb especial èmfasi en el vocabulari i les locucions vinculades al registre col·loquial (Vegeu l'apèndix).

El llenguatge del món de l'educació

- Vocabulari propi de l'àmbit infantil, del folklore i de la literatura per a infants (*rotllana, quisso, bruixot, hi havia una vegada...*)
- Vocabulari especialitzat propi de l'àmbit professional (*seqüència didàctica, diversitat, tipologia...*)

Derivació

- Noms derivats de noms (*finestrella, jovenalla...*), d'adjectius (*lluenter, acidesa, falsedat...*) i de verbs (*maridatge, naixença, abolició...*).
- Adjectius derivats de noms (*granollerí...*), d'adjectius (*grandassot, malaltís, blanquinós...*) i de verbs (*mengívol, cridaner, estimable...*).
- Verbs derivats de noms, adjectius, adverbis i verbs (*llagrimejar, sovintejar, allargassar...*).
- Adverbis derivats d'adverbis (*aviadet...*), d'adjectius (*dignament...*), de noms (*de genollons...*) i de verbs (*a rodolons...*).

Composició

- Compostos per prefixació (*besnet, malviure, contrasignar...*).
- Compostos pròpiament dits (*escura-xemeneies, nord-est, coliflor, compravenda, sostremort, lliurecanvisme, vuitcentista...*).
- Composició culta: a partir de dos elements cultes (*cardiopuntura, audiometria...*), a partir d'un element culte i un de patrimonial (*petrolífer*).

Altres procediments de formació de mots

- Onomatopeies, repeticions...

poti-poti	vistiplau	tal dit, tal fet	ziga-zaga
xino-xano	tal com raja	can seixanta	fer per fer
dir per dir	malaguanyat	rau-rau	xup-xup
no val a badar	nyic-i-yac	nyic-nyic	peti qui peti
pengim-penjam	bub-bub	mèu	xip-xap

- Mots propis del llenguatge infantil :

pam i pipa	mam	ecs	non-non
fer nones	bufó	mixeta	bobò
quisso	tatano	elis elis	

- Doblets (*estret/estricte, aixella/axil·la, cabell/capil·lar*).

- Precisió lèxica. Saber les diferències de significat entre...

- *posada/posta*
- *compondre/composar*
- *adreça / direcció*
- *asssenyalar / senyalar*
- *cadascú / cadascun*
- *caixa/capsa*
- *complet / complert*
- *confós / confús*
- *consegüent / conseqüent*
- *consegüentment / conseqüentment*
- *dada / data*
- *dependent / depenent*
- *destí / destinació*
- *difós / difús*
- *doblar/doblegar*
- *gran/gros*
- *grassa/greix*
- *major / més gran*
- *medi / mig / mitjà*
- *més aviat / més bé*
- *nombre/número*
- *posar/ficar*
- *propi / mateix*
- *provar/tastar/emprovar*
- *suspens/suspès*
- *tot el món / tothom / tots*
- *trànsit/tràfic/tràfec*

Locucions i frases fetes

LOCUCIONS AMB LA PREPOSICIÓ A

a cau d'orella	a coll	a coll-i-be	a contracor
a corre-cuita	a desgrat	a la falda	a estones
a grapats	a tot drap	a peu pla	a peu dret
a deshora	a la quinta forca	a mà alçada	a les fosques
a la babalà	a l'abast	a les palpentes	a bots i barrals

LOCUCIONS AMB LA PREPOSICIÓ DE

de bat a bat	de bon grat	de gust	de cantó
de cua d'ull	de debò	de fit a fit	de panxa enlaire
de gom a gom	de nygui-nyogui	de pa sucats amb oli	de biaix
de bocaterrosa	de reüll	d'estar per casa	d'estranguis
de mica en mica	de valent	de mira'm I no em toquis	d'amagat

LOCUCIONS AMB LES PREPOSICIONS AMB I SENSE

amb un no res	sense mirar prim	amb tots els ets i uts	sense solta ni volta
amb una esgarrapada	amb mida	sense manies	amb penes i treballs
sense dir ase ni bèstia	sense esma	sense embuts	sense venir a tomb
sense més ni més	sense anar més lluny	amb prou feines	amb cura
amb els peus	sense aturador	sense pensar-s'hi	sense suc ni bruc

LOCUCIONS AMB *TENIR*

tenir coll avall	tenir la mà trencada	tenir la paella pel mànec	tenir la pell gruixuda
tenir la butxaca foradada	tenir mà esquerra		tenir pa a l'ull
tenir moltes penques	tenir per la mà	no tenir –hi res a veure	tenir un os a l'esquena
tenir apamat	tenir bon ull	no tenir dos dits de front	tenir el cap com un timbal
tenir el cap ple de pardals		tenir el peu al coll	tenir els ulls al clatell

LOCUCIONS AMB *FER* (1)

fer dissabte	fer drecera	fer cinc cèntims	fer morros
fer diners	fer tard	fer figa	fer malbé
fer el préssec	fer dentetes	fer costat	fer veure
fer fora	fer l'ullet	fer l'orni	fer la guitza
fer la murga	fer la viu-viu	fer salat	fer fer

LOCUCIONS AMB *FER* (2)

fer-se fosc	fer-se gran	fer bo	fer el pes
fer patxoca	fer peça	fer nosa	fer net
fer mal efecte	fer-se un tip de	fer-se enrere	fer pensar
fer volta	fer anys	fer ulleres	fer babarotes
fer-la grossa	fer-la petar	fer parlar	fer un petó

FRASES FETES DEL COS

arrufar el nas	deixar amb un pam de nas	estirar més el braç que la màniga	ficar-se de peus a la galleda
no tocar de peus a terra	poder-hi pujar de peus	no tenir cap ni peus	estirar les orelles
fer mans i mànigues	donar un cop de mà	fer uns ulls com unes taronges	tenir cara i ulls
treure's la son de les orelles	mirar de cua d'ull	fer els ulls grossos	arribar a les mans
estar de braços plegats	fer un cop de cap	inflar el cap	en un tancar i obrir d'ulls

MANERES DE SER AMB EL VERB *ÉSSER*

ser un cagat	ser de la màniga ampla	ser de bona fusta	ser de bona pasta
ser del morro fort	ser un cas com un cabàs	ser un panxa contenta	ser un llepafils
ser un cagadubtes	ser un somiatruites	ser un bon jan	ser un ploramiques
ser com cal	ser un tastaolletes	ser un corcó	ser un cap de pardals
ser de poca vida	ser de vida	ser un gat vell	ser tocat i posat

PARAULES I EXPRESSIONS AMB *CAP*

cap d'any	de cap a peus	cap de casa	
cap de taula	cap per avall	capipota	cap per amunt
cap de pardals	cap de trons	cap de govern	de cap i de nou
de cap a cap	lligar caps	cap cot	capçal
cap de corda	caparrut	capgròs	capicua